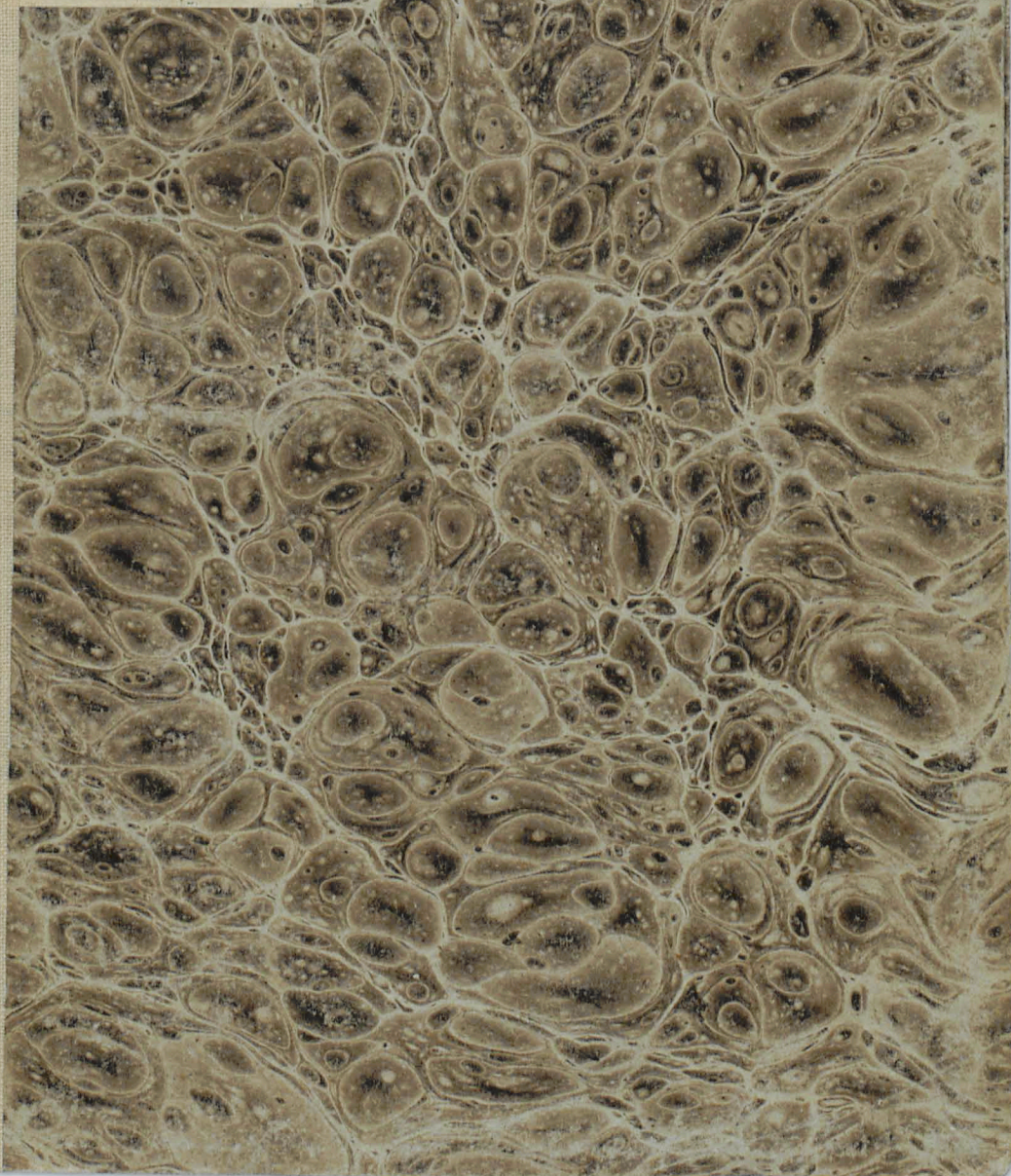

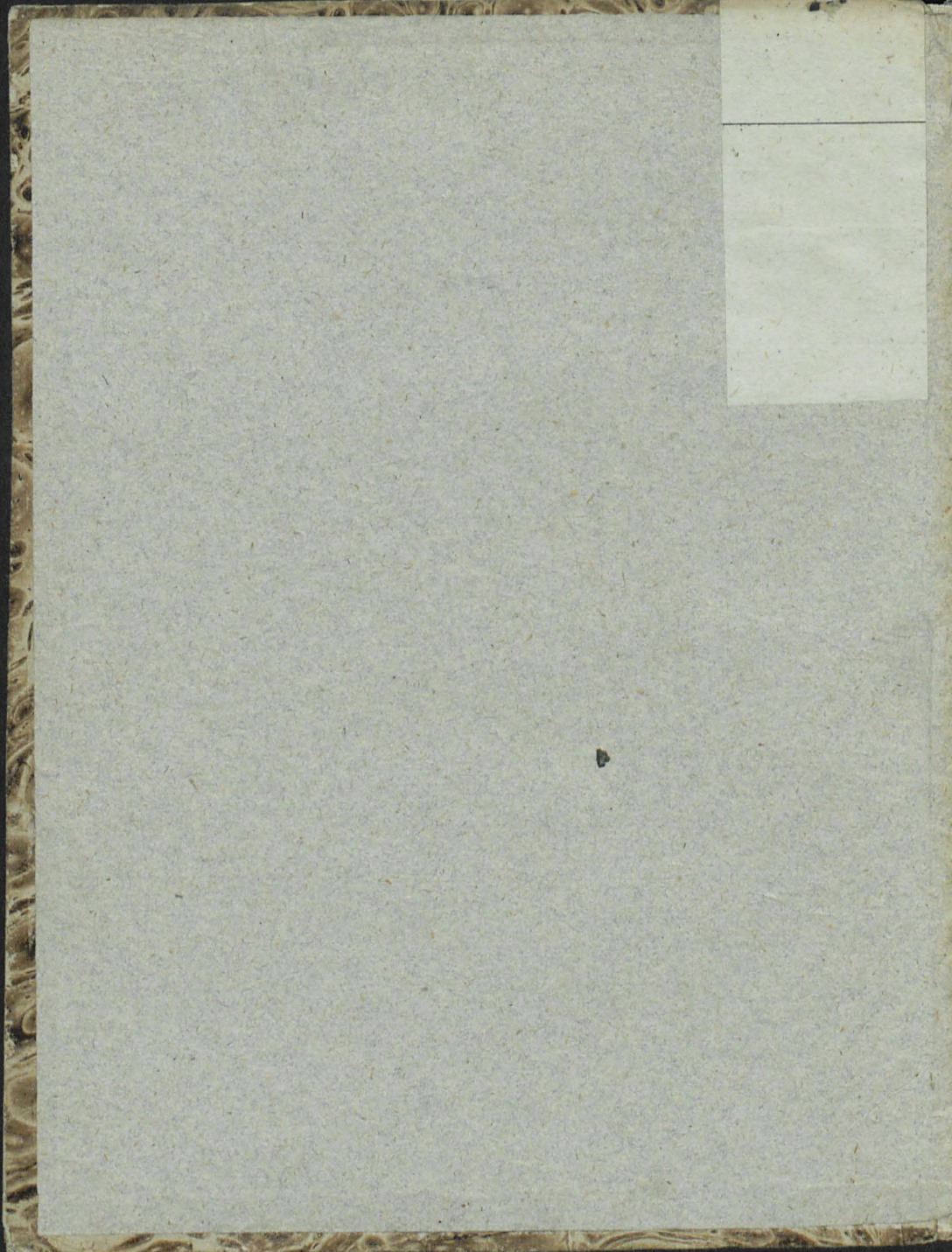
BIBLIOTEKA

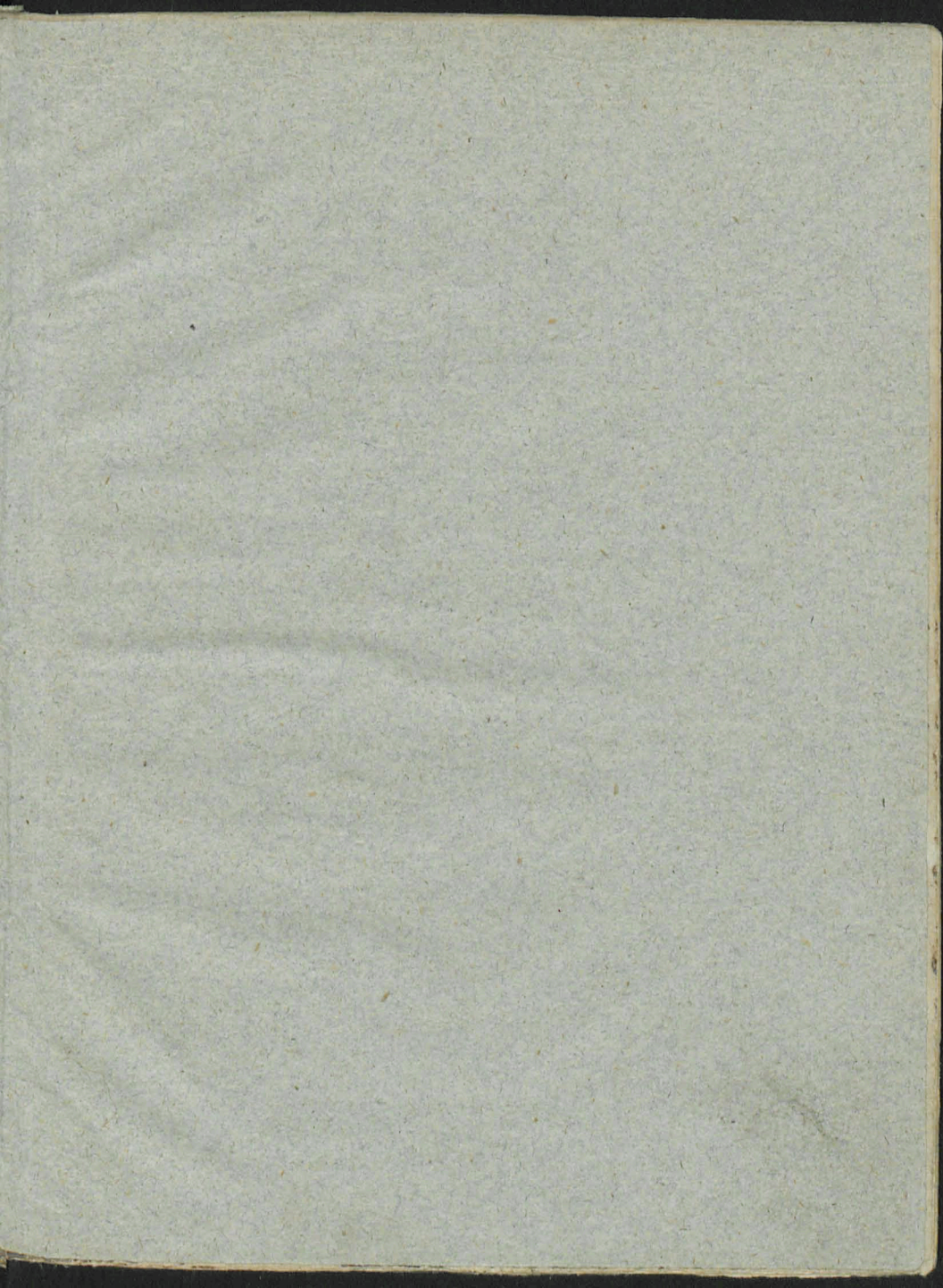
Zakt. Nar. im. Ossolińskich

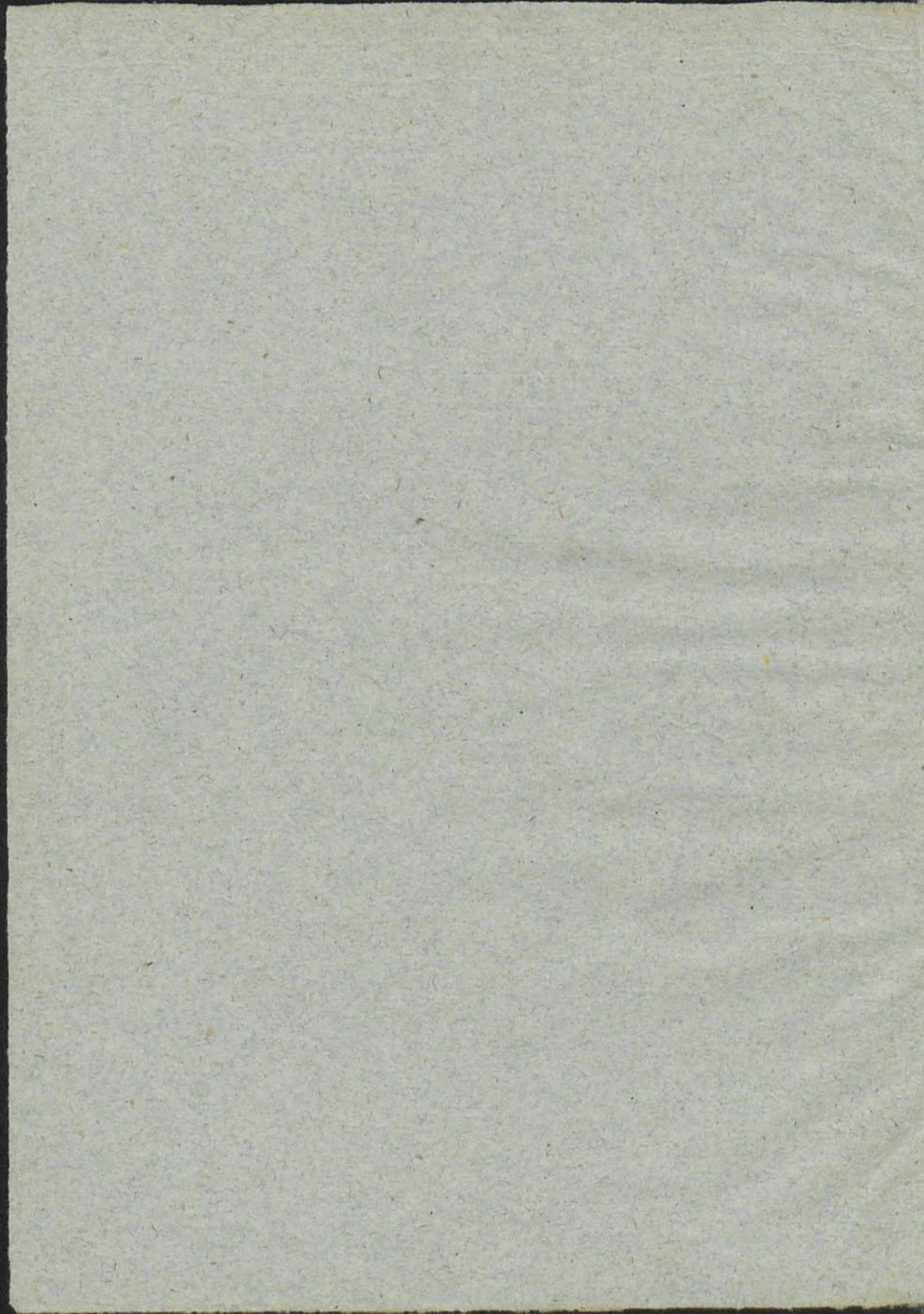
XVII

1,661

SEPTUAGINTA ⁹⁹ 102

Graves & ardua Rationes,
ob quas ⁹⁰

REGEM PO-
LONIAE ²⁸

Nec non Senatores & Nobilitatem Regni, Defensionem in Hungaria, Bohemia, & alibi locorum inevitabili necessitate susceptam, non adversari, neque committere decet; ut huic negotio implicentur.

*Quarum nonnulla ad Regem
à Dn. Generali missa,*

Posteà verò à Generoso quodam,
Deo, Regi, & Patriæ fideli
Polono, pacis avido, auctæ,

*Et, informando unicuique, Germanica &
Latina lingua publicatæ sunt.*

Thucyd. lib. 2.

Stultum est movere bellum, si florente
statu liceat retinere pacem.

13.862

509 99

PROVERB. I. VERSV X.
& sequent.

FILII MI, si pellicere Te volent peccatores, ne acquiescito. Si dixerint, veni nobiscum, insidiamur sanguini, abscondamus nos contra innocentem impunè: Absorbebimus eos velut sepalchrum vivos, & integros, ut descendentes in fossam. Omnem substantiam pretiosam consequemur, implebimus Domos nostras spoliis. Sortem tuam conicies inter nos: idem marsupium esto nobis omnibus. Fili mi, ne ambulato viâ communi cum illis, cohibe pedem tuum à semita illorum. Quia pedibus suis ad malum concurrunt, & festinant ad effundendum sanguinem.

XVII - 1661 - 10

Ad Serenis. & Potentis.

R E G E M

SIGISMUNDUM III.

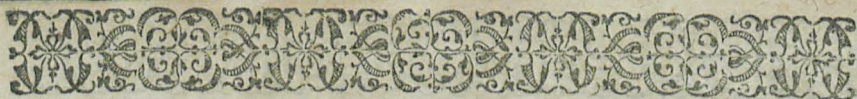
Dominum meum Clementis.^{um}

CLEMENTIS, REX & DOMINE. *Instigant me & compellunt cum Conscientia mea, Religio Catholica, & Iuramentum M.^{ti} T.^o à me praestitum; tum Majest.^{is} T.^o nec non Serenis.^o Conjugis & Regia Prolis propria salus; Regno impendens periculum, innocentium ingens quam metuo calamitas, & deniq; vetusta nostra haecenus conservata libertates, ut M.^{ti} T.^o praesentem non modo intempestivam, sed etiam summè noxiam, in Mis T.^o & Regni nostri perniciem atq; interitum paratam expeditionem adversus Hungariam, Bohemiam, Silesiam, & reliquas foederatas Provincias; qua neq; Nos, neq; Regnum, & incolas ejus, ullà injurià laeserunt, multò minus hujusmodi hostilitati causam dederunt; fideliter dissuadeam, & Septuaginta gravissimis rationibus, quid hac in re maturè & probè perpendendum sit, eà quâ par est subjectione, ad animum revocem. Quòd si hac apud M.^{tem} T.^m aliquid proficient, polliceor M.^{ti} T.^o & Regno huic pacem & salutem: Secus, testor coram DEO, M.^{to} T.^a & toto Christiano Orbe, me conscientiam, cladum illarum, qua nos obruent, immunem gerere. DEVS & in hoc & futuro seculo deleat & evertat omnes illos, qui consilio & operâ bellum hoc promouent. M.^m T.^m Dei Omnipotentis tutela commendo, Qui, ut Princeps Pacis, M.^{ti} T.^o consilia pacifica instillet; secus verò, omne futurum malum in Authorum capita redundare faciat. Pofonii die Martini, Anno M, DC, XIX.*

M.^{tis} T.^o

Subjectis.^{us}

D. R.

PRIMA RATIO.

M N I B V S fanis hominibus maximoperè delirare semper visus fuit, quicumque alienæ rei patrocinium temerè suscipit. Quid ergò de nobis Polonis exteros Principes sensuros existimemus, si Austriacis aures præberemus, & ausu plane temerario alienissimis turbis nos implicari pateremur? Profectò nobis occinerent tritum illud : *Stultum est, immiscere se rei ad se non pertinenti.*

II. Sapientis non est, extra casum necessitatis & licitæ defensionis, periculo se committere: quoniam & vincere non est in nostra potestate, & ut infra dicitur, anceps omne certamen. Quietum igitur & pacatum Statum, causis nullis urgentibus, cum periculoso & perturbato, imò etiam publico, longè latèque disperso, formidabili, & ut rem natam videmus, diuturno bello commutare, est hominis non sanæ mentis.

III. Omni negotiationi & commerciis viam intercludere, agriculturam deserere, parata consumere, aut Martialibus istis Harpyjis in prædam concedere, quid aliud est, quàm extrema perniciēs, & certus Regni interitus? quod quidem bello suscepto evenire necesse est.

IV. Regno semel turbato non facilè pax restituitur: Mala malis sibi invicem, perpetuo quasi nexu juncta succedunt. Pugnam quippe cum Lernæ hydra bello suscepto suscepisse videmur, cui capite uno resecto, aliud aliudque duplicatur & accrescit. Bella subinde ex bellis nascuntur, donec tandem alterutrius calamitas finiat, quæ prius neque ratio, neque æquitas, terminare poterat.

V. Delirantis est, in aliorum & eorundem quidem gratiam, à quibus hoc ipsum Regnum non levi damno adfectum est, Scipsum, Vxorem, Liberos, & universos posteros, certo periculo obijcere.

VI. Nos Catholici felicissimè omnium in Polonia stamus; Si bellum suadetur, summo periculo Nos ipsos exponimus. *Non facile est aquâ commoda mente pati.*

VII. Rex patrium & hereditarium Regnum Sueciam jam olim ob Religionis persecutionem perdidit. Si his quoque turbis se immiscet, etiam Polonia perdi periclitatur.

VIII. A multis externis hostibus undiquaque cingimur, Tartaris nimirum, Turcis, Moscovitis, Succis. Iam si & Hungaros, Bohemos, & reliquas fœderatas Provincias, in Nos irritamus, instar lupi in fovea circum claudimur, & ab omni latere quasi capti obsidemur.

I X. Nos Procères & Nobiles, ipsi inter Nos dissidemus. Hinc facillimè fieri posset, ut, bello non necessario suscepto, Status publicus in periculosas intestinorum motuum turbas degeneraret. *Dissidium Domesticum semper fuit exitiale venenum in Imperiis.*

X. Quòd si successus conatui responderet, ut latè Victores, Familiæ Austriacæ Provinciis recuperandis præsto essemus, nihil tamen lucri inde ad Nos proficisceretur. Dum enim aliorum Principum Regna per nos pacata essent, nostrarum interea facultatum jacturam faceremus. *Bellum nullum tam feliciter cessit, quin plus mali quam boni intuleris.*

X I. Victis verò nobis, cùm Rex, tum Regnum, in prædam omnibus Vicinis paterent.

X I I. Locuples testis omnium temporum historia est, bella nullo cogente suscepta, nequaquam fuisse felicia. Itaque nobis ipsis imputare haberemus, si ausus nostros extremum exitium, digna ejusmodi temeritate merces, subsequeretur. *Prava & temerè suscepta consilia duri infausiq; exitus plerumq; è vestigio sequuntur.*

X I I I. Catholica Religio, quæ hæctenus tanto fervore propagata fuit, facillè posset jacturam facere: Abrogata semel, non ita facillè rursus admitteretur.

X I V. Libertates nostræ, quas hæctenus præ reliquis Provinciis conservavimus, eoque nomine maximè semper celebres fuimus, in intolerabiles angustias & afflictiones converterentur.

X V. Ea non est potentia Regni Poloniæ, ut par esse possit tot hostibus, Turcis, Tartaris, Muscovitis, Suecis, Hungaris, Bohemis, fœderatis Imperii Principibus & Civitatibus.

X V I. Totum Regnum hostium invasioni patet: nulla nobis propugnacula, loca nulla in hostium terrorem munita, quæ res facit, ut facillimè defendi possit.

X V I I. Cæteræ Provinciæ res suas ita jam ordinarunt, uti lacestiatæ unicè cogitent, quomodo Sedem Belli in Poloniam transferre possint. Quo ipso nos innocentes, belli tamen quasi Authores, alienâ ambitione peribimus. *Omnium quippe bellorum fuerunt tales exitus, ut deleti & eversti sint ad extremum belli Authores.*

X V I I I. Austriaci ejusmodi damnum regno huic nunquam facerent. Quid? quòd neque è Nobilitate quisquam peregrino Jurisdictionem suam absque cautione facillè indulget. Nos ergo totum Regnum, Austriacorum libidini absque indemnitate cautione prostituere velle, extremæ esset dementia.

X I X. Consumto Regni thesauro, & exhaustâ viris & opibus Patria (quod quidem Moscovitico bello cepit) hostili irruptioni ansa daretur.

tur, quam procul dubio & illæ Provinciæ, quas bello premeremus, promoverent.

X X. Fieri etiam haut difficulter posset, ut si consilia nostra infelix exitus frustraretur, alius Regum, utpote Hungarus, Succus, vel Bohemus, Regnum hoc affectaret, atque etiam à nonnullis ex Ordinum numero, quos Iesuiticum jugum immane afflixit, ad id perduceretur. Rex vero & heredes Regno semel exuti, neque hoc neque alia facillè consequentur.

X X I. Hungari & Bohemi justissimam causam adversus Austriacos defendunt: quippe qui omnem libertatem & leges fundamentales evertere, & regnum, cui liberæ electionis jus competit, hereditario jure sibi vindicare voluerunt: quemadmodum liquidò apparet ex rationibus, Germanicâ & Latinâ linguâ publicatis, quæ ego non modò oculis usurpavi, sed etiam exactè perpendi. Fateor, me hercules, tanto pondere eas nitì, ut qui de electione novi Regis à Provinciis fœderatis institutâ aliter sentiat, is nihil omnino sensurus esse videatur. Ita protectò animum induco meum, si nos à Rege nostro tantoperè affligi contingeret quemadmodum Bohemiam & incorporaras Provincias, nullum fore in universa Polonia, qui non omnes cogitationes suas, omnemque animi mentem, ad ejusmodi mutationem converteret. Nobis itaque contra publicum jus & æquitatem belligeraturis, nihil victoriarum, sed adversa omnia expectare licet.

X X I I. Quid? Quòd etiam editis libellis, & quasi in teatro totius Europæ, violati jurisjurandi & promissorum, Ferdinandus Imperator accusatur? Cui si opitulabimur, in ejusdem criminis societatem veniemus.

X X I I I. Sed & hæc Nobis suspicio necessariò injiceretur; Quoniam Rex noster ea armis asserere pararet, quæ Ferdinandus infirmendis Regni Bohemiæ privilegiis, & evertendo ejusdem veteri formæ statu, patrasset (quippe qui non modò cum Hispano, in scis Ordinibus Regni, ejusmodi pactis transegit, quibus liberæ electionis jus infringere, Provincias hereditarias facere, & absolutam Dominatum cum inquisitione Hispanica introducere conatus est: verùm etiam in atrocissimo hoc bello tam horrendâ & prioribus seculis incognitâ crudelitate in Provincias sævit, ut, neque Turcam tanto furore debaccharum fuisse, literæ publicæ conquerantur) ne, si victoria ad Austriacos inclinaret, eadem in Nos statuerentur, & ad imminuendam veterem libertatem nostram intolerabili Imperio occultis molitionibus paulatim gradus struerentur.

X X I V. Fœderibus seu pactis adversaretur hoc bellum, quæ, intuitu Provinciarum ista, procul dubio à Nobis frangerentur. Non enim tam cum familia Austriaca, quàm cum Provinciis facta sunt: quemadmodum

dum ex ipsis Paſtorum literis, ab Imperatore Matthia & Sigismundo Rege ad uniuscujusq; noticiam & decentem obſervantiam AN. M. DC. XIII. publicatis, videre eſt. Quibus ab initio ſtatim, Imperator amicabilem conventionem inter Se & Regem Poloniæ celebratam ſignificat, ut vetera Suorum, & Sux Serenitatis laudatiſſimorum Prædeceſſorum, inter **VTRIUSQUE REGNA ET PROVINCIAS INSTITUTA COMPACTATA** renovarentur, roborarentur & confirmarentur. In hunc ſenſum & Regem noſtrum Sileſiæ Duci ſcripſiſſe recordor, *Artiſſimam illam neceſſitudinem IPSAS PROVINCIAS concernere. Conjunctionem hanc ſanctè ſervandam agnoverunt Anno M. D. LXXXVII. & LXXXVIII.* Status Bohemici, Regi Rudolpho, Maximilianum Fratrem obtrudere Nobis volenti, copias auxiliares denegantes. Satiuſ eſſe decreverunt, *Imperatoriæ Majeſtatem juſtâ poſtulatorum recuſatione offendere, quàm vulneratâ conſcientiâ fœderatis vim inferre.* Idem & Nobis laudi verteretur. Bohemorum benevolentia noſtrâ potiuſ beneficentiâ recompenſari deberet, quàm obliterari ſilentio. Paria paribus referri, grata ſemper benefactorum memoria poſtulat, mutuus requirit amor, jubet æquitas, dicitur ratio. Quare cum & de Regis noſtri, & Imperatoris, Compactata omnium optimè interpretantium, mente nobis conſtet; nugis decipi, fabulis regi certum eſt, quibus non de **PROVINCIIIS** loqui Paſſiones illas perſuaſum. Vicinitatis jura violant, fœdera rumpunt, Bellum Bohemis, vel Sileſiis, fœderatis & vicinis noſtris amantiffimis, optimè ſemper de nobis & regno noſtro meritis, indicendum eſſe, quicumque exiſtimant.

N V M.
II.
&
III.

XXV. Nos Poloni ab his Provinciis ne minimâ quidem hoſtilitate provocati ſumus. Sine cauſa verò hoſtem induere, ſummæ eſt & injuſtitiæ & inſipientiæ. Hinc verum illud Valentiniani Theodoſii eſſatum: *Acieſ non armis, ſed juſtis cauſis ſtare.* Nemo igitur propriæ potentiæ fiducia res periculoſas & non neceſſarias ſuſcipiat, cùm tentare & ſuſcipere non neceſſaria nihil aliud ſit, quàm **DEVM** tentare. *Iniqua bellans bella, ſalvus hanc redit.*

XXVI. Excusaſio verò iſta, quaſi nobis nihil cum hac re commune ſit, ſed Archiducum auſpiciis miles conſcribatur, fucus eſt; cùm ſecundùm Veriverbium, *Cauſam damni dans, damnum dediffe videatur.* Nam *Et in omittendo Et committendo peccari ſolet: Et eidem crimini ſe obligat, qui operam ad id ſuam confert, ac ipſe qui committit.*

XXVII. Neque tantùm videndum eſt nobis, quomodo in poſtate noſtra ſit facere incendium, verùm etiam conſiderandum, ne poſtea impares ſimus compenſendæ & extinguen-dæ flamme à nobis excitatæ. Exploratum enim & compertum habemus, *omne bellum ſumi facile, cate-*

rùm.

rum agerrimè desinere, nec in eisdem potestate initium & finem esse: Incipere quidem cuivis, etiam ignavo licet; deponere, cum victores velint.

XXVII. In primis etiam cogitandum est, si hostis vicissim in Polonia irruat, num Austriaci rebus ita comparatis vllas nobis suppetias ferre possint?

XXIX. Cum in Polonia Racusani turbas excitarent, subduxerunt se Austriaci, neque Regi opem tulerunt. Itaque Rex paria facere, & justâ excusatione uti posset.

XXX. Et quamvis spe quadam Silesiæ rursus Regno Polonico hac occasione asserendæ delinire nos fortè velint: sciendum tamen est, tam Regem quam Proceres illi in perpetuum renunciasse, quod ex adjunctis exemplis Num. I V. & V. videri potest. Sed concedamus, Austriacos superiores fore. Num verò Silesiam nobis restituent? Sin verò occumberent, tum nobis perpetuo bello involutis cum omnibus fœderatis Provinciis, cum Regibus Hungariæ & Bohemiæ, eorumque sociis, absq; missione pugnandum foret: & facilè nobis idem evenire posset, quod cani Æsopico, qui umbræ inhians, carnem quoque perdidit.

XXXI. Egregiam verò laudem ubique reportarem: nimirum nos esse ejusmodi homines, qui susque deque haberemus fœdera rescindere, ea quibus renunciassemus repetere, syngraphas insitmare &c. An verò ultrices illas Furias nobis effugere liceret? quæ Vladislaum Hungariæ & Poloniæ Regem pessum dederunt, qui instinctu Pontificis fœdifragus Turcæ factus, perjurii pœnas, in ætatis flore trucidatus, satis grandes exolvit.

XXXII. Præterea Bohemi & Nos ab eadem origine censemur, fratribus nimirum Czecho & Lecho. Principes quoque Silesiæ genuini sunt Poloniæ Regum heredes. Horum ad exitium sine justa causa ferri, nihil est aliud, quàm in propria viscera favire.

XXXIII. Bellum potissimum suadent è Scholis Iesuiticis educti, militaris scientiæ ignari, armorum gerendorum imperiti, quibus nullus unquam hostis obviam factus, quorum consilia magis in theoria quàm in praxi consistunt. Hæc enim semper *Periculosa plenum opus alic.* Horum libidini si ancillabimur, jam nunc propinquum interitum nostrum mentem prævideo.

XXXIV. Malè cupiens Posteris suis, omnem suam prosperitatem ancipiti sorti inconsideratè committit. Benè igitur Rex noster Posteris suis velle non poterit, Regiam suam Dignitatè, Conjugem, Prolemque Regiam, incertis Fortunæ velis cæco ad bellum impetu commissurus.

XXXV. Rex Tutori comparatur. Qui ut pupillorum suorum

rem

N V M.
I V.
&
V.

rem meliorem facere tenetur, deteriorem neutiquam, nisi suo periculo: Ita Rex etiam & potest & debet subditorum salutem promovere. Periculis eam ubi exponit vel objicit; ipse, & proprio quidem damno, tenetur.

X X X V I. Unicuique non modò Principi, sed homini notum est, & ex Historiis liquet, non eandem familiam semper rerum potiri. Deus enim aliquam nunc ad tempus evehit, nunc vicissim occidere permittit, aliam interea producens quam in prioris vicem substituat. Itaque verum est illud Viri Sapiientis responsum: Qui interrogatus, *Quid rerum DEVS in cœlo ageret? Ollas, dixit, veteres confringit, & ex fragmentis novas conficit.* Hinc illud Danielis II. versu XXI. & XXXII. *Ipsè est, qui tempus ponit omni Regno, quamdiu durare debeat.* Cui ad fine est illud, quod idem Balthasari, in quo Monarchia deficere & ad Darium transferri debebat, inculcavit: *DEVS Regnum tuum numeravit, & perfectissimè illud numeravit.* Altissimus est, qui de Regnis Mundi disponit, & donat cui vult. Ita unicuique familiæ fatalem suam Periodum destinatam esse apparet. Fatemur ergò, Austriacos benè longum tempus spectatissimè floruisse. Si forsan Periodus illorum ad occasum properet, & mutari laboret; certè Nos Poloni nullâ vi impediemus, quo minus divina potentia decretum suum exequi pergat. Intuentes historias à prima antiquitate, reperimus insigniores etiam & potentiores familias quingentos annos vix floruisse, plurimas hunc terminum non attigisse, paucissimas superasse: sed in quingentesimi anni momento aut propè incidisse plerumque mutationes, quibus vel pressæ, vel deletæ funditus, vel aliò translata, deserint.

X X X V I I. Quotidianâ experienciâ edocemur, impeditis belli tempestate omnibus commerciis homines postea aliò se conferre, vbi necessaria vitæ subsidia comparare possint. Hinc fieri amat, vt etiam pace Provinciis assertâ, & rebus tranquillatis, negotiatio tamen vel tota vel maximam partem deficiat, eoque difficilior modus se colligendi causetur.

X X X V I I I. Cætera Regna & Provinciæ, & domi præclare constituta, & foris cum Anglis, Danis, Suecis, Sabaudis, Belgis, Vnionè Imperii, Imperialibus & Maritimis Civitatibus, aliisque, arctissimo fœdere sunt conjuncta. Hoc verò Polonicum Regnum neque domi benè ordinarum est, & intestinis Evangelicorum, Procerum & Nobilitatis discordiis concutitur, neque pacem cum Vicinis colit. Si itaque cum iis etiam Provinciis, quibuscum Pacta nobis intercedunt, bello contendemus, nihil aliud quàm cerrum Regni interitum augurari fas est.

X X X I X. Idcirco autem periculosior hujus belli alea futura videtur, quia jurejurando amplissimo ita sibi invicem devinctæ sunt

Provincia, ut ad desperationem eas adactas esse appareat. Bella autem cum desperatis plerumque sunt infelicia. Quod exemplum Regis Johannis in prælio Pictaviensi satis ostendit: Qui seipsum, vitamque suam, ac decus Nobilitatis, totiusque Imperii fortunas, ancipiti prælio commisit; nec hostibus pacem perentibus, modò impunè Regni finibus excedere liceret, indulgendum putavit. Quid? Decem circiter millia desperatorum hominum, quadraginta quinque millia fugarunt, & Regem captivum abduxerunt.

X L. PRÆTEREA Præceres quidam Regis intimi, omnes Nos literas celant, ut hoc modo ad caput & fundamentum causæ penetrare non liceat. Omnia hæc secundùm occulta Jesuitarum & eorum Discipulorum consilia expediuntur, qui majorem exterorum Principum, quàm Regis sui curam gerunt, & unicè ad everisiones Regnorum, ad stabiliendam verò imaginariam Hispanorum Monarchiam, sua convertunt consilia. Hinc Anno M. D. C. VII. è præcipua Nobilitate Polonus quidam, Consilium de exterminandis è Regno Jesuitis saluberrimum, typis expressum publicis; Illustribus Regni Proceribus considerandum obtulit: quo multis & maximis demonstravit Argumentis, neque pacem certam, neque publicum Poloniæ bonum consistere posse, quamdiu Harpyiæ istæ tolerantur.

X L I. In bellis usitatissimum & hoc est, ut dissimulatis & suppressis veris armorum causis prætextus saltem indicentur. Quemadmodum & de hoc Nobis proposito bello, speciosè & multo verborum apparatu disseritur; *Regem ipso jure & vi pactorum compelli, ut Adversus suos in angustiâ eorum fortunâ adsertum eat, adversus rebelles Hungaros, Bohemos, Silesios, quanquam nullius rebellionis convictos.* Et hoc fucato schemate Senatoribus, qui bello injusto fortiter & sapienter reluctantur, imposituros se sperant, ut victi ejusmodi rationibus, armis capessendis assensum suum præbeant.

X L I I, N A M & istud validum bello persuadendo argumentum esse putant, quòd horribile hoc figmentum Nobis probari posse existiment; *in Bohemia, Moravia, Silesia, omnium consilia ad tollendam religionem Catholicam & confiscandâ bona Ecclesiastica collimare.* Sed refutant hoc argumentum cum capita fœderis Bohemici, tum novi Regis FRIDERICTI edita ob acceptatum Bohemiæ Regnum Apologia: Et ea inprimis, quæ in Provinciis fœderatis cum Catholicis, qui fœderi se juramento obstrinxerunt, gesta sunt: Cum non modò tolerantur, sed etiam omnis injuria ab iis defendatur, modò non propriâ suâ culpâ beneficio tanto excidant. Itaque tantum hæc, quæ dicuntur, pedicæ sunt, nobis iurandi positiæ.

N V M.
IV.

X L I I I. Ex fœdere Anno M. D. L X X I I I. die 28. Jan. War-
savia: iſto, non tenemur Nos immiſcere ejuſmodi bellis, ob Religionem
ſuſceptis; ſed magis obligamur *reſſtendis in Regno perſecutionibus Religio- N V M.
nis cauſa exortis*: ut patet ex adjuncto exemplo Num. VII. VII.

X L I V. N B Q V E illud Nos moveat, aut in errorem impellat,
Quòd Episcopatus Sileſiæ à Polonis fundatus eſſe dicitur. Non qui-
dem nego, illum Smogræ à Mieceſlao inſtitutum fuiſſe: ad Sileſiam ta-
men nunc pertinet. Schola ſaltem iſthïc primùm fuit, primuſque Epif-
copus Doctor, qui Pietatis ſemina ignaris Chriſtianiſmi inſtillavit. Eun-
dem poſteà reditibus, oppidis, cæterisque bonis liberaliter dōtarunt Ja-
roſlaus, Henrici, aliique Sileſiæ Duces, Principum, qui nunc florent, Ly-
gio-Bregeniũ Majores. qui & ipſi è Regio Polonico ſanguine oriundi N V M.
ſunt: quemadmodum docetur, Num. V I I I. & I X. V I I I.
& I X.
N V M.
X. & X I.

X L V. Cùm belli Moſcovitici libidine pruriebant Pacis publi-
cæ Turbatores, ſingulari prætextu utebantur. Aſſerebatur enim, Du-
catum Smolenskiẽſem & Senerskenſem, ad Poloniam pertinere, vin-
dictam quoque profuſi ſanguinis Polonici jure merito exigendam eſſe.
Aureos prætereà montes Nobis pollicebantur, & veluti Sabini, qui quod
volunt ſomniant, novum imperium ſomniantes, totam Moſcoviam im-
potenti ſpe deverabant, cujus Nos omnes Reguli deſtinabamur. Ea-
dem fabula in hoc bello agitur. Vratiſlaviẽſem Episcopatum imme-
diatè Regno noſtro deberi exiſtimant; reliquos Sileſiæ Ducatus, à No-
ſtris olim Regibus Bohemorum Regi conceſſos (ut Ratione x x x. de-
monſtratum) novis nunc literis denuò Nobis offerri credunt. quibus fa-
cta Polonis poteſtas, Sileſiæ Principes ſuis è ſedibus ejicere, horumque
ut Rebellium Ducatus in prædam aſſumere, tamque diu poſſidere, do-
nec præter ſplendida donaria, de belli ſuſcepti ſumptibus ſatiſfactum.
Filiorum Regis Rationem haberi poſſe præſenti occaſione, putant, quos
ingentium Terrarum Dominos delectabili opinione conſtituunt. Feu-
dis etiam Ducalibus ornandos eſſe judicant, quorum opera præter cæ-
teros in Sacro hoc bello ſpectata. Quemadmodum hæc omnia le- N V M.
gere licet in magni Statuum Sileſiæ Principis Epiftola, Claffici inſtar XII.
obtinente. *Fiftula dulce canit, volucrem dum decipit Auceps.*
Sed non Ego credulus illi. Quis damnum ſarciret, ſi præconce-
pta ſpes Nos deſtitueret, & naufragium omnium fortunarum no-
ſtrarum faceremus? De hoc altum eſt ſilentium, *Leviſſimum.*

hominem esse oportere, Augustus Imperator dixit, qui spe victoria, aut laureola è sterilibus foliis plexa, ad arma rueret, & periculis se objiceret. Principes, Suetonio teste, minima commoda ingenti sectantes discrimine, similes esse ajebat, aurco hamo piscantibus, cujus abrupti damnus nullà capturà pensari posset. Rectè Livius: *Melior tutiorq; est certa pax, quàm sperata victoria. Illa in tua, hac in Deorum manu est. Melius esse existimo, jura intacta servare, quàm vulneratà jam causà remedium querere. In aliis rebus si quid erratum est, potest postmodum corrigi; prætorum delicta emendationem non recipiunt.*

X L V I. Appello hîc sinceram uniuscujusque sinceri Poloni, cujuscunque Religionis sit, Conscientiam. Dicat quisque: Si è Nostratibus aliquis literis similibus Principem quendam peregrinum in Nos irritaret, viam hosti suscitato monstraret, quâ Patriam nostram longè charissimam invadere, eandem vastare & pessundare posset; an toleraremus hominem furibundum? Non opinor. Universum Regnum Turbatori ejusmodi publico, vigore Warfaviensium pactorum, Numero 7. allegatorum, adversaretur, jure meritoque bona ejus omnia confiscaret. An ergo quicquam præter jus fasque, Silesiæ Status facturos existimandum est, si in hoc tam grande delictum animadvertent?

X L V I I. Nos Polonos Anno CHRISTI DCCC V. Carolus Magnus illato bello devicit, & tributum Sibi pendendum irrogavit. Diligenter itaque dispiciendum est, cum & novus iste Bohemorum Rex FRIDERICVS è Caroli Magni prosapia descendat, ne ipsimet temeritate nostra periculum Nobis creare, & alterum Carolum Magnum excitare velle videamur.

X L V I I I. IN hoc Regno horrendæ Idololatriæ & humana somnia ita invaluerunt, ut habitâ etiam lege divinâ, non amplius DEVS secundùm præcepta sua, sed juxta hominum commenta colatur. Ob Idololatriam verò, Monarchiam Chaldæorum ad Persas, & Samariæ Regnum ad Assyriorum Regem Salmanassarem, justissimus J E H O V A transtulit: eandemque ob causam tribus Judæ extineta, & Hierosolyma cum celeberrimo templo flammis ultricibus deleta est. Si Nos bello, quod jam geritur, involvemus, videre mihi videor occasionem, qua DEVS etiam ob nostram Idololatriam justissimas à Nobis pœnas exigere possit.

X L I X. J V R E nostro constitutum, & in Warfaviensi Confoederatione fatis nobis Num. 7. provisum est, *Ne bellum, nisi in publicis Regni comitis decretum fuerit, gerendum suscipiatur.* Jam verò nulla comitia habentur, Sed literis vota non omnium quidem Senatorum, sed quorum-

quorundam tantum seditiosorum, colliguntur. Quæ res quam bene tandem sit versura, ii experientur, qui suo sibi juramento malum accersivisse N V M.
X I I I.
ferò aliquando deplorabunt. Vid. Num. XIII.

L. Sed quid ego de causis, quæ in Regiis literis adversus Silesios allegantur, plura dicam? Ad REBELLIONEM quod attinet, nullius verè accusari, convinci multo minus possunt: ut Ratione XXI. videre est. In fœdus etiam cum Bohemis vi aliarum pactio-
num, quæ augustæ memoriæ Cæsares duo, Rudolphus & Matthias, confirmarunt, necessariò coeundum fuit. Neque CATHOLICAM RELIGIONEM oppugnare dici possunt, qui tantum in Turbatores pacis publicæ, ex literarum Majestaticarum indultu, animadvertunt: ut Ratione XLII. ostensum. Impia verò vel iniqua FœDERIS istius CAPITA non esse, vel hinc liquet, quòd Clerus Cathedralis Ecclesiæ Vratislaviensis, non modò ea ut æqua & necessaria, coram Principibus, Ordinibus & frequenti Populo, prædicaverint, sed etiam iis observandis liberè & incoactè juramento se obligarint. Quod denique ajunt, EPISCOPATUM VRATISLAVIENSEM à Vladislao fundatum esse, atque etiam nunc Archiepiscopatu Gnesnensi subesse, id manifestò falsum esse Ratio XLIV. demonstrat. Juramenta fidelitatis, quæ Bohemorum Regi Episcopi semper præstiterunt, ipsi etiam Canonici testantur. Vereor ego, nisi falsos prætextus à veris segregabimus causis, & ab alienis abstinebimus, ne cum camelis cornua appetentibus, etiam aures amittamus, & motà hac Camarinà tam horrendis malis undiquaque obruamur, ut pœnitentiæ postea locus esse non possit.

L I. FORTUNA belli semper ancipiti in loco est. Ideoque sæpius fieri solet, ut iis in locis, quibus destinatum erat, neutiquam geri possit. Nusquam enim minus, quam in bello, eventus respondent, quod minimè omnium ex decretis procedit: ut toties de suo Regno atque imperio quisque periculum faciat, quoties ad pugnam exit. Itaque quicquid præter opinionem in eo evenire potest, priusquam ingrediatis, considerare, & omnia Fortunæ lubrica animo præmeditata habere, Te oportet. Albertus Baviaræ Dux partà victorià præclare dixisse dicitur: *DEI quidem beneficio, cui etiam gratias meritiò magnas ageret, se vicisse; nihil tamen consiliorum, quemadmodum prius secum constituisset, successisse.* Quamobrem Nobis Senatoribus etiam atque etiam deliberandum est, num frivolis rationibus in arma Nos propellere patiamur?

L I I. JAM non modò apud Vulgum, sed & apud Proceres quosdam, vehementi suspicione Rex laborat; quòd, præter Jesuitas, ho-

mimes exteros, viros profugos, sedibus incertis vagantes, consiliorum omnium Architectos constituat. Perniciosum quid consilium subesse opinantur, quod non solum ad alias Provincias, sed ad multos etiam Poloniam Proceres, Evangelicos præsertim, pertinere videatur. Quorsum novus ille gloriosorum Militum ordo, *Gladio qui verberat auras*, respicit? in quem pellicere Regem multi conantur. An non Evangelicorum, ut Hæreticorum, extirpationem, Aurei Velleris dignitas importat? E quo non mali minoris suspicio exoritur, quam si vires eundo assumere contingeret, ingenti diffidentiam fenestra aperiretur. Novum non est, *Reges Primoribus opprimendis intentos, sub specioso aliquo pretextu exercitum collegisse, ejusque tandem ope Proceres sustulisse*. Sapientiam satis.

L I I I. Huc accedit, quod ipso jam facto multis in locis reformare Religionem Jesuitarum inceperint. Mandatis nituntur aulicis, meras minas spirantibus. Proceres hinc multi, re ipsa jam afflicti & perturbati, novorum facile Rakusanorum habitu vestiri possent. Bellum in Hungaria, Bohemia & cæteris locis, tuendam Religionis ergo susceptum, multis jam oculos aperit. Nobis tam securis esse non licet, ut verendum non sit, simile quid nostro etiam in Regno suscitari posse; si præsertim Evangelicis Silesiæ Statibus bellum indiceretur. *Mota Religio nis anchorâ, navim simul Republica turbari*, eleganter & prudenter Lipsius asserit.

L I V. Multa etiam à Majoribus instituta, Politicum statum spectantia, Jesuitarum instinctu Rex mutavit. E quo fomite satis flammæ suppeteret suscitando igni intestino. Quapropter satius esset Regi, Se totum ab externis bellis abstinere, neque hoc modo causam dare, ut subditi ad arma necessitate quadam compellantur; cum armorum tractatio homines reddat audaciores, & crudeliores, adque novanda negotia & turbandam quietem promptiores.

L V. N E Q V E obliviscatur Rex injuriæ, Polonicæ Nobilitati à se illatæ, quam, tot bonorum emptionem Jesuitis indulgens, graviter imminui & debilitari passus est. Subditi *Vindicta tabulas* habere & occasione datâ paria referre consueverunt.

L V I. S A P E N V M E R O valde conquestum fuit de inæquali justitiæ, ob Religionem, administratione. Testis verò est quotidiana experientia, fieri non posse, ubi justitia delinquit, & jus suum cuique non tribuitur, ut Pax constituatur; Cum ex hoc fonte horribiles turbæ & seditiones nullo negotio derivari possint.

L V I I. P R I N C E P S humanitati studens, bellum maximè de-
resta-

restatur, cum belluarum non hominum sit in mutuam favere exitium. *Homo sum, nihil humani alienum à me puto*, Carolus Quintus Romanorum Imperator captivo Galliarum Regi scripsit. *Arma hinc Augusto tantopere invisa fuisse Suetonius tradit, ut nulli Genti, sine iustis & necessariis, magnis & gravissimis causis, bellum intulerit.*

L V I I I. Quemadmodum Pax, cujus non modò nomen dulce est, sed etiam res ipsa cum jucunda tum salutaris, omnem statum & dignitatem conservat ac tuetur: ita è contrario jacta belli alea, sæpe uno die, horâ, vel momento, maximas Monarchias, Regna & Dominia, utus etiam munita, & supra hostilem vim posita videantur, diruere & unâ ruinâ tota sepelire potest. *Simul parva & sperata decora, unius horæ fortuna evertere potest*: Livius inquit. Hinc Augustum dixisse legimus, *Longè majoris & laudis & momenti esse, Regnum benè partium, pace & justitiâ gubernare, quam nova quarere & sibi subjugare.*

L I X. Inprimis etiam cogitandum est, ne dum nos Christiani ad mutuam exitium & bella intestina velut Andabatæ ruimus, universi Turcis & Tartaris prædæ simus, qui proculdubio accuratè in has occasiones intenti erunt, quippe cum ferè totum Turcicum Imperium, digladiantibus inter se cæteris Principibus, in tantam tamque formidabilem magnitudinem coaluerit.

L X. S E D à bello quoque deterrere debet incredibilis avaritia & technæ turpissimæ Præfectorum quorundam militiae, qui miris modis pecuniam Provinciis eripiunt. Sæpè enim multis militum milibus stipendia numerantur, cum vix dimidia pars sit sub signis: & tamen fictis istis nominibus hostem egregiè propulsabimus. Certè hanc ob causam sæpenumero plurima Regna cum suis civibus ingenti damno adfecta esse constat.

L X I. Eò etiam res rediit, ut Præfecti quidam bellici, instar hirudinum ararii publici, Provincias depauperent, & suo tantum peculio consulentes, bella, quantum possint, protelent. Hinc Dux quidam præcipui nominis interrogatus, *Num vera essent ea, quæ vulgò dicerentur, Duces belli nostrâ tempestate gravatim & difficulter cum hoste confingere? Imò esse, respondit; idque tres potissimum ob causas: Primò, dixit, eos, qui bella moverent, bellorum rudes esse, ideoque adversa uni Duci imputari. Secundò requiri à Duce, ut nullum discrimen defugiat, sed semper adsit ad exercitum, exemplo suo reliquas inflammet, & ut de Catone Poeta scribit, Ipse manu sua pila gerens præcedat anbeli Militis ora pedes, monstret tolerare labores.*

Verum non minus vita sua amore teneri Duces, quam alios. Tertiò eò magis.

magis dītescere belli Præfectos, quò longius bellum protraheretur: eos verò quorum auspiciis militarent, cū pecuniā exhausti essent, pari facilitate bella finire, quā incepissent.

L X I I. Interdum & ipsi Duces exitiali discordia inter se dissident, quæ sæpenumero cum ingenti totius exercitus discrimine conjuncta, multas rei præclarè gerendæ occasiones corrumpit.

L X I I I. Frequenter etiam iratus ad pœnam D E V S si quos trahit, *Auferre mentem talibus primum solet*: & in regna animadversurus, Regum animos eò inclinatur, ut quanquam meliora consilia videant, deteriora tamen sequantur, ac veluti furiosi canes ad exitium suum præcipiti cursu ferantur. Ante fatales Imperiorum mutationes præcedunt ferè semper in animis Regum, amentia, & cupiditatum implacabiles furia, quibus impelluntur, ut moveant vel irritent non necessaria bella. Itaque Regis nostri summa necessitas non postulat, sed flagitat, ne salutaria consilia procul habeat, sed rebus ad amissim perperens præclara ad pacem monita haut illibenter admittat.

L X I V. Plenæ sunt exemplorum historia, in quantum sæpè discrimen Reges & Principes ob imperata multa & gravia tributa sese conjecerint, quanquam ea sapius inevitabilis necessitatis lege fuerint exacta. Quam verò graviores rerum nostrarum turbæ in Polonia expectandæ forent, si, bello nulla necessitate suscepto, exactionibus gravissimis premeremur?

L X V. Stipendia milites conscripti exactè repetunt. Deficientibus hisce vel non solutis, metus est, ne novam Fœderatorum congeriem excitemus, & noster exercitus in nostra viscera maximo nostro cum damno faviat.

L X V I. Adde, quòd istiusmodi bello Prussia; quæ ab Alberto, Marchione Brandenburgico, Regno Poloniae in tutelam & feudum nuper oblata fuit, revera autem ad Equites Teutonicos pertinet; ab hoc Regno iterum avelli posset: cū aliàs unaquæque Provincia, quæ se saltem tutelæ alicujus commisit, cum omni jure & subjectione illorum esse censeatur, ad quos pertinuit.

L X V I I. Inprimis verò Rex recordetur, plura sibi, quàm Senatores & Nobilitas in Electione dederint, neutiquam licere posse. Sed hujusmodi officii sui lineas jam enormiter transiit, quòd clam Senatoribus, Humano & Austriacis exercitum colligere permisit, & ita prope modum ad confinia periculi, intolerabili errore, Nos deduxit. Ejusmodi Regum lapsus magnam secum multorum ruinam trahunt.

L X V I I I. Hanc verò cladem ipsi Nobis maturamus, dum initium belli adversus Provincias facimus, easque provocamus. Provocans autem

autem plerumque vincitur. De Romanis affirmatur, quòd omni ca-
verint studio, ne priores ipsi aliis arma inferrent.

L X I X. Non nego, summam inter Regem nostrum & Austria-
cos Affinitatis necessitudinem esse. Eâne de causa bellum vicinis nostris
movendum? Historiæ loquuntur, ad jura sanguinis & amicitia, cum
ita de Regnis agitur, nequaquam attendi. *Nulla amicitia tam arcta,
nulla familiaritas tam sancta est, quam animus regnandi cupidus non con-
temnat & violet.* Iul. Cæsar ex Eurip. *Si jus violendum est, Regni
causâ violandum est.*

L X X. T A N D E M denique anno superiore terribilem illum
Cometam non sine horrore spectavimus. Elevent autem quicumque
volunt hoc prodigium. Audivimus tamen, quàm subito postea Imperator
Matthias, Vxor ejus, & Archidux Maximilianus, è vivis sublatis fuerint.
Tam mirabilis porro & intricatus rerum hactenus gestarum ordo fuit, ut
nemo non videat, Divinum Numen magni quiddam moliri, & procul-
dubio insignem Terrarum Orbi mutationem portendere. Beatissi-
mus itaque omnium est, qui extra teli jactum constitutus, ferales hæc
turbas procul spectat; ut contra horribiliter insanit, qui cum securo esse
liceat, vel ipse execrabilis hujus tumultus pars esse gestit, vel in eum se
ab aliis temerariè involvi committit. *Quieti potius sedeamus, è
longinquo ista intuentes, & judicia D E I cum occulta tum valde mira-
bilia cum reverentiâ expectemus.*

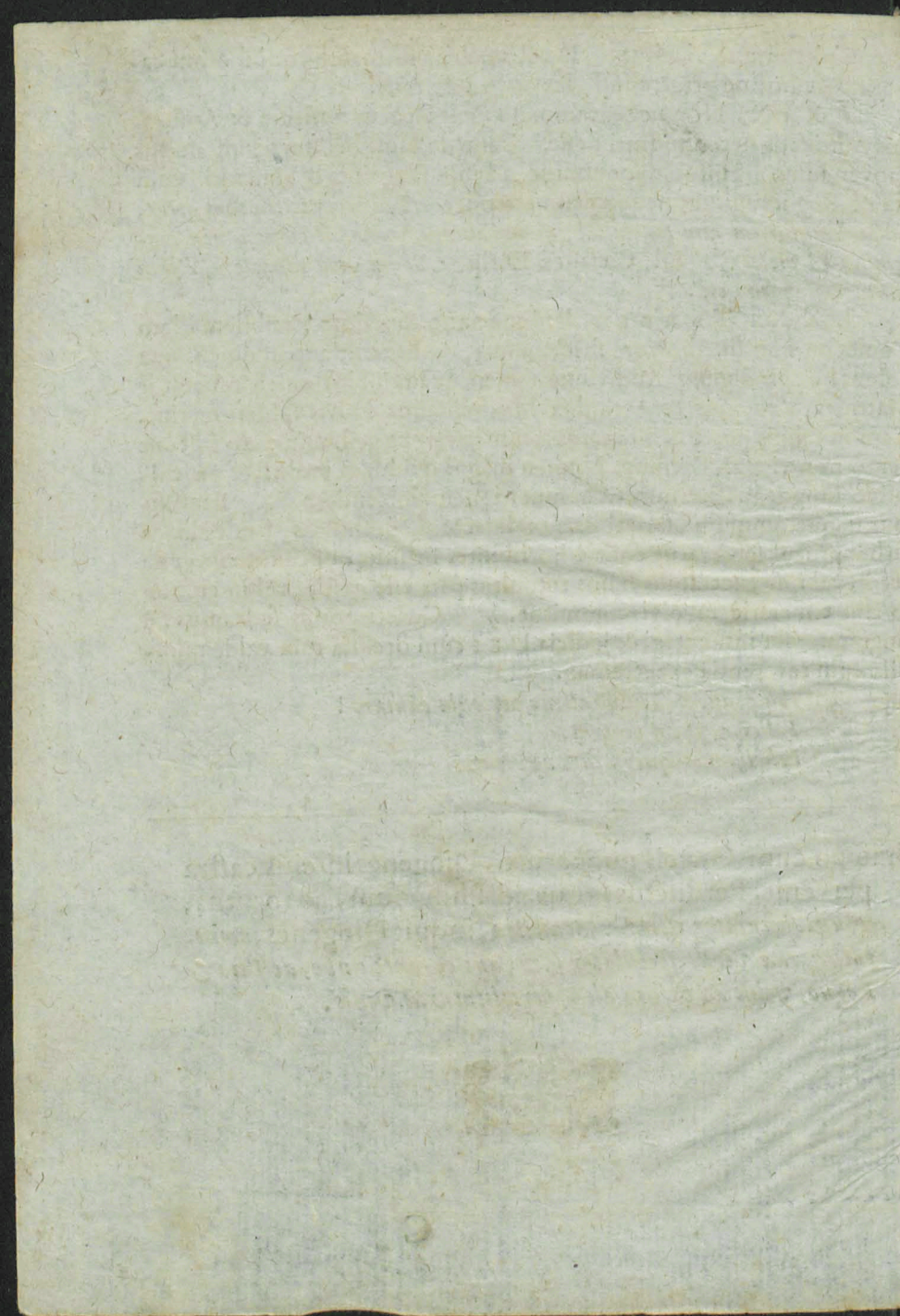
Felix, quem faciunt aliena pericula cautum!

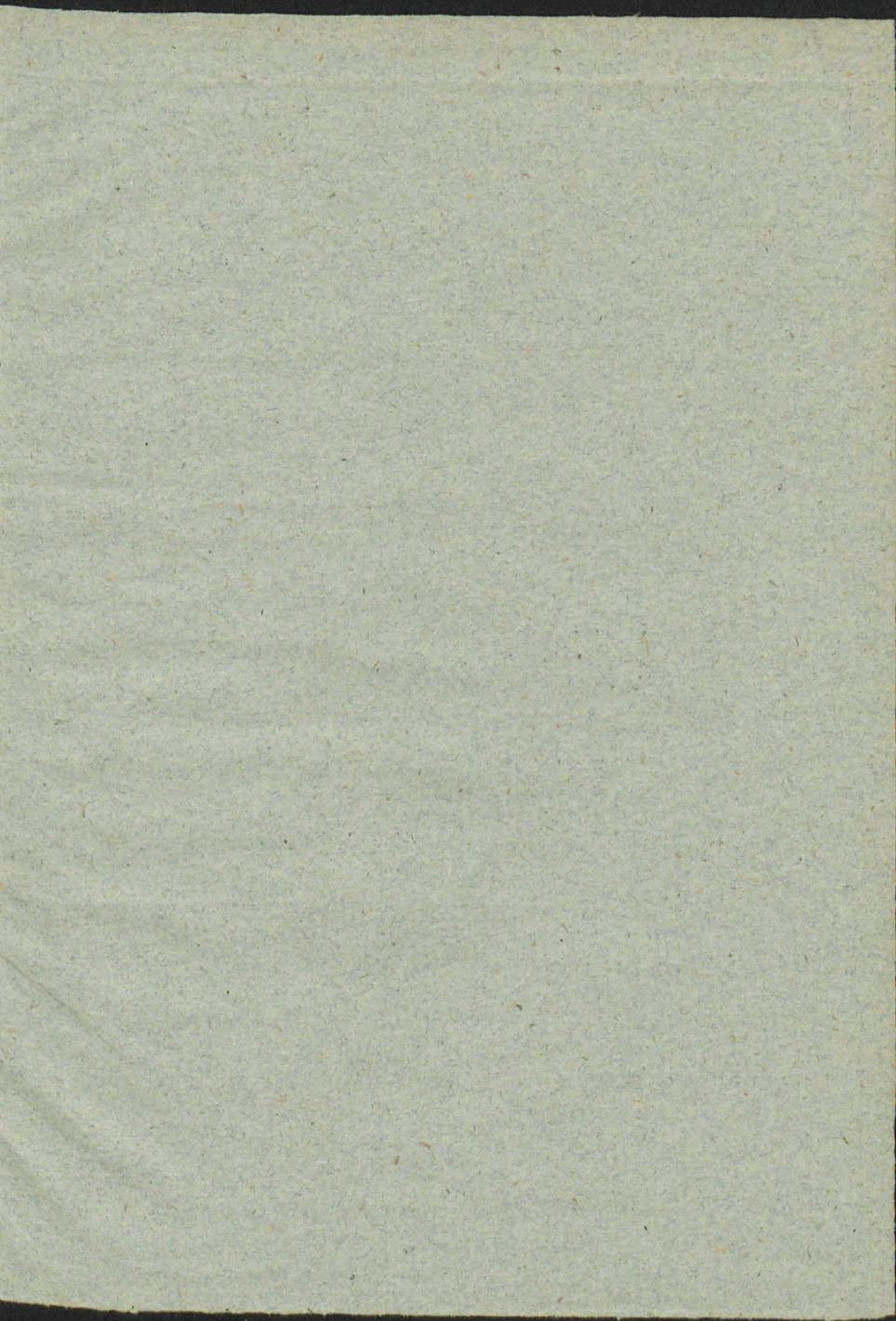
Felicior, quem propria.

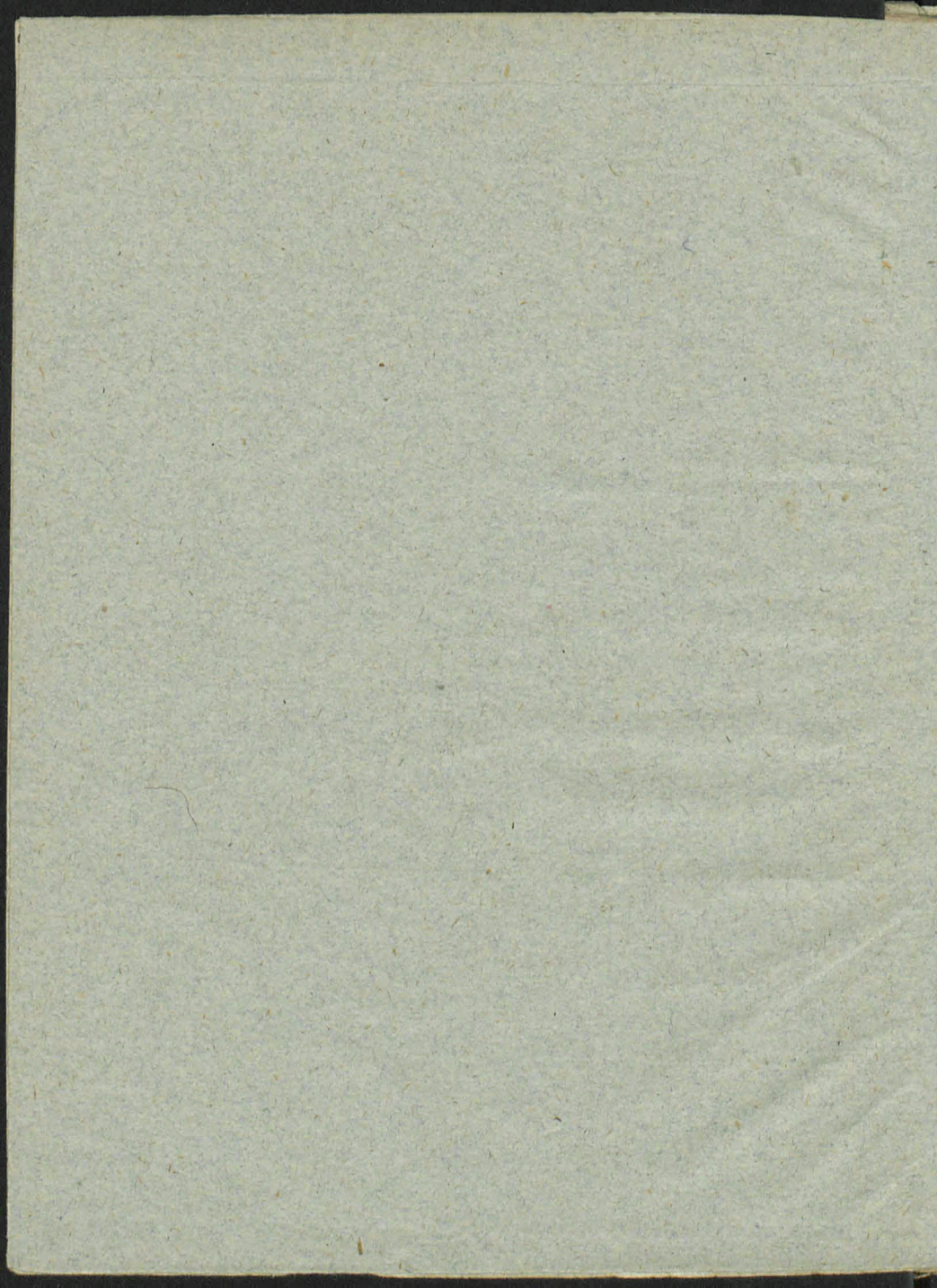
Felicissimus, qui in tuto navigat.

Philippo cum Græcis pugnaturò, Diogenes in ejus castra
pervenit. Perductus igitur ad Philippum, ac rogatus,
Num speculator esset? Stultitia, inquit Diogenes, *vani-
tatisq; tua verus speculator sum; qui cogente nullo, de Vita &
Regno, velut ad casum aleæ, periclitaturus venis.*

4724

27

